

Utvärderingspolicy för Södra Dalarnas Samordningsförbund

Antagen 2014-10-24, reviderad 2018-06-05 och 2020-11-23

Inledning

Enligt lagen om finansiell samordning (2003:1210) åläggs samordningsförbunden att finansiera rehabiliteringsinsatser, stödja samverkan och svara för utvärdering och uppföljning. Att svara för utvärdering och uppföljning har ofta varit otydligt hos samordningsförbunden. Dels har det varit svårt att veta ambitionsnivån då området är mångfacetterat. Det finns flera perspektiv men också flera aspekter att ta hänsyn till. Dels är det också svårt då kraven från finansören och de myndigheter som driver insatser har ofta varit otydliga. Med en utvärderingspolicy vill förbundet försöka förtydliga spelreglerna från förbundets sida angående utvärdering för individinriktade insatser med finansiering och stöd från samordningsförbundet. Policyn fungerar också som ett underlag för de avtal som görs med ansvariga myndigheter kopplat till respektive insats.

I 2018-års revidering betonades en ambitionshöjning och förtydligande vad gäller förbundets arbete med att främja jämställdhet i samverkansutvecklingen. I utgångspunkterna för den långsiktiga verksamhetsinriktningen anges jämställdhetsintegrering som en av tre huvudinriktningar för förbundet (jämte integrerad samverkan och lösningsfokuserad utveckling):

Riksdagen har antagit ett mål för jämställdhetspolitiken som ska genomsyra alla politikområden, även den finansiella samordningen: *Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma makt att forma samhället och sina liv.* Det nära samarbetet mellan invånare, oavsett kön och etnicitet, förutsätter jämlika möjligheter och jämlika relationer samt en vilja att värdera människor som resurser. Utgångspunkt för verksamheten och förbundets förhållningssätt hittar förbundet i en förtydligad inriktning för jämställdhetsintegrering. Detta märks i förbundets beslut, dess beredningsarbete och utgör en normativ utgångspunkt i förbundets arbete med parterna.

I målområdena och i aktiviteterna kopplade till dem anges två aktiviteter med bäring på detta dokument:

- Att jämställdhetsperspektivet ska finnas med i samtliga tjänsteutlåtanden, årsrapporter och budget- och inriktningsdokument
- Att all statistik redovisas könsuppdelad och analyseras ur ett jämställdhetsperspektiv

Inför revideringen 2020 är det främst tillägget om hur indikatorer och arbetet med extern medbedömare som ska förfinas och förtydligas. Dessutom har styrgrupperna till samverkansteamerna i Södra Dalarna reviderat nyckeltalen något varvid en förändring av nyckeltalen även i detta dokument är på sin plats.

Denna utvärderingspolicy innehåller en policy om följande:

- Självvärderingsmodell
- Niofältaren
- Definitioner
- Möjligheten till extern medbedömning
- Kompletterande utvärderingsinsatser
- Processtöd
- Rapporter
- Jämställdhet
- Indikatorer
- Gemensamma utfallsmått

Självvärderingsmodellen

Modellen för utvärdering/uppföljning av verksamheter inom ramen för Södra Dalarnas Samordningsförbund är självvärdering. Självvärdering är vanligt förekommande bland samordningsförbund och har utvecklats av professor Jan Holmer, institutionen för arbetsvetenskap vid Göteborgs universitet¹. Detta arbete gjordes i början av 2000-talet tillsammans med Samordningsförbundet Göteborg Hisingen. Självvärderingen kan med fördel kompletteras med andra insatser som exempelvis externa utvärderingar och studentarbeten.

Varför självvärdering?

Självvärdering är ett resultat av ett vägval mellan två principer för utvärderingsarbetet. Antingen utgår lärandeprocessens dokumentering inifrån verksamheterna eller utifrån. Vid inifrån då ansvaras kunskapsinhämtningen främst från de aktiva parterna själva och ligger i linje med forskningen om lärande organisationer². Vid utifrån då ansvaras kunskapsinhämtningen från externa aktörer exempelvis en extern utvärderare.

Båda vägvalen har sina förtjänster och brister som det kan vara bra att belysa. En överdriven självvärdering riskerar att minimera de kritiska punkterna samtidigt som en överdriver de positiva aspekterna av utvecklingen. Formeln + blir lätt ++ och – blir lätt (-). En bra självvärdering behöver dock en processledare som hjälper till att hålla kvalitén hög.

Extern kunskapsinhämtningen kan ha sitt värde i en ökad objektivitet men förlorar i hur myndigheterna tar ansvar för den egna utvecklingen. De har också lätt för att hamna på utsidan av utvecklingen (ex samlar damm i bokhyllan) och de kan även lätt diskrediteras om subjekten upplever

¹ Jan Holmer (2003). *Självvärdering som stöd för personal- och verksamhetsutveckling: Idéer, exempel, forskning*. Göteborgs universitet.

² Peter Senge (2006). *The Fifth Discipline: The Art and Practice of the Learning Organization*. New York: Currency Doubleday.

att beskrivningen inte stämmer överens med den egna upplevelsen eller om den innehåller faktafel. En strategi byggd på extern kunskapsinhämtning kan också vara kostsam om den ska göras kontinuerlig över tid. Dock finns det inget som motsäger värdet av att göra punktstudier med riktade och avgränsade frågeställningar med hjälp av en extern utvärderare.

Av skäl som mer rimmar med samordningsförbundets verksamhetsidé att stödja samverkansutvecklingen i samhället samt att stödja myndigheternas egen kunskapsutveckling passar självvärdering bäst som det principiella vägvalet för förbundets utvärderingsstrategi. Detta passar bäst vid insatser som är tills vidare och har behov av att anpassa och vara flexibel i förhållande till förändringar i arbetssätt, målgrupp och personal men även inför förändringar i omgivningens krav på verksamheten. Självvärderingens brister behöver dock balanseras med en tydlig struktur och möjligheter till extern granskning och kompletterande studier.

Vad är syftet med självvärdering?

Syftet som självvärderingen skall uppfylla är kontroll, främjande och att vara underlag för kunskapsspridning:

- **Kontroll** handlar i första hand om att uppdragsgivaren och finansiärerna ska kunna bedöma hur utföraren genomför uppdraget. Beslutsfattare ska kunna ges sådan information som behövs för att kontrollera den verksamhet som de har ansvar för.
- **Främjande** handlar om att den personal och ledning som jobbar operativt ska kunna granska sina egna förehavanden på ett systematiskt sätt.
- **Sprida kunskap** handlar om att det ska finnas läsvärda handlingar som går att sprida

För vem görs självvärderingen?

På politisk nivå är samordningsförbundets styrelse samt dess medlemmars beslutande församlingarna givna mottagare.

På central nivå följs den finansiella samordningen av myndigheter såsom Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Sveriges Kommuner och Regioner, Socialstyrelsen och nationella brukarorganisationer.

På lokal nivå är chefer, professionella och handläggare hos medlemmarna mottagare. I en vidare mening bör även aktörer i andra kommuner och länsaktörer vara intresserade av de utvecklingsinsatser som sker i Södra Dalarna.

Sist men inte minst är även allmänhet och brukarna/medborgarna mottagare för de resultat som finansiell samordning ger.

Vad ska utvärderas/följas upp?

Självvärderingen läggs upp enligt en niofältig struktur. Denna struktur ska på ett systematiskt sätt täcka in insatsens förutsättningar, genomförande och resultat/effekter för deltagare, personalen och de samverkan.de organisationerna. På nästa sida finns denna niofältaren beskriven i detalj och med flera stödfrågor i varje fält.

Niofältaren

	Insatsens förutsättningar	Genomförande och process	Resultat och effekter
Deltagarna	Beskrivning av deltagargruppen ○ Vad kännetecknar deltagarna strax före start (statistik och behov) ○ Hur har deltagarna identifierats ○ Hur har deltagarna valts ut Metod/källa ○ SUS ○ Insatsdokumentation ○ Registerdata ○ Egna mätningar	Aktiviteter och åtgärder som genomförts ○ Introduktion ○ Utbildning ○ Diagnostiska och rådgivande samtal ○ Arbetsrehabilitering, andra stöd/vårdformer ○ Hur påverkar deltagarna verksamheten ○ Hur påverkas deltagarna av verksamheten ○ Hur förändras deltagarna under processen ○ Kvalitetsbedömning Metod/källa ○ SUS ○ Dagböcker ○ Insatsdokumentation ○ Egna mätningar	Har insatsen nått fastställda mål ○ Har insatsen lyckats nå rätt målgrupp/er ○ Andelen som erhåller arbete, börjar utbildning eller annan arbetslivsinriktad rehabilitering ○ Andra nyckeltal för att värdera resultatet ○ Kommentarer om avvikelser ○ Förbättrad livskvalitet och hälsa ○ Hur har bidragsberoendet påverkats ○ Faktorer som påverkat resultatet Metod/källa ○ SUS ○ Fallstudier ○ Insatsdokumentation ○ Egna mätningar
Personalen	Beskrivning av personalen ○ Hur har personalen valts ut/rekryterats ○ Kompetenskrav ○ Personalens sammansättning (yrkeskategorier, ålder och kön) ○ Förändring av ovan över tid Metod/källa ○ Insatsdokumentation	Personal, arbetssätt och metoder ○ Medinflytande ○ Stöd ○ Ledning i den dagliga verksamheten ○ Arbetsfördelning ○ Förutsättningar för lärande ○ Utvecklingssamtal och hur de förändrar arbetssätt och metoder ○ Hur sker samverkan mellan personalen ○ Förändringar utanför insatsen som påverkar arbetssätt och metoder ○ Exempel på hinder och framgångsfaktorer i arbetsprocessen Metod/källa ○ Dagböcker ○ Insatsdokumentation	Vad blev resultatet för personalen ○ Ökad gemensam kunskap ○ Utvärderingskompetens ○ Sektorsövergripande arbetssätt och synsätt ○ Kompetensutveckling ○ Metodskicklighet Metod/källa ○ Dagböcker ○ Insatsdokumentation
Organisationen	Beskrivning av insatsens organisation ○ Styrning och ledning (styrgruppens arbete) ○ Hur har styrningen fungerat ○ Ekonomi och budget ○ Lokaler och arbetsmiljö ○ Hjälpmedel ○ Tidplan ○ Förändras detta över tid Metod/källa ○ Insatsdokumentation ○ Styrgruppsprotokoll ○ Beslutsprocess om ekonomiska beslut	Samverkan och samordning med andra aktörer ○ Hur har samverkan och kommunikation gentemot övriga aktörer fungerat ○ Kvalitetsbedömning ○ Vilka hinder och lösningar finns/har funnits ○ Förändringar utanför insatsen som påverkar Metod/källa ○ Dagböcker ○ Insatsdokumentation	Vad blev resultatet för organisationen ○ Kostnader och kostnadseffektivitet ○ Har insatsen lett till verksamhetsutveckling ○ Finns bättre metoder för implementering i reguljär verksamhet Metod/källa ○ Dagböcker ○ Insatsdokumentation ○ Ekonomisk redovisning

Definitioner

- *Insatsdokumentation*

Exempel kan vara insatsens verksamhetsplan, anteckningar, egna register, informationsmaterial, tidningsartiklar, brev etc.

- *Dagbok*

Dagbok, både strukturerat eller ostrukturerat, kan föras av någon i personalgruppen och/eller av insatsens operativa ledare. Syftet med dagboken är att dokumentera de aktiviteter och händelser som sker i insatsen samt dokumentera reflektioner över dessa. Dagboken kan föras per vecka eller annan lämplig intervall. För att dagboken ska vara ett effektivt hjälpmedel kan det vara bra att reflektera i grupp, exempelvis vid gruppmöten, arbetsplatsträffar, planeringsdagar eller motsvarande om vad som händer i verksamheten löpande.

- *Registerdata*

Information som kan hämtas från de olika myndigheternas handläggarssystem eller motsvarande, i de fall där detta är möjligt.

- *SUS*

SUS är ett system för resultatuppföljning av samverkan inom rehabiliteringsområdet. På uppdrag av regeringen har Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och Socialstyrelsen utformat ett system som gör det möjligt för samverkansparter att gemensamt följa upp rehabiliteringsverksamhet. Att använda SUS är obligatoriskt för alla som får stöd från samordningsförbundet. Se www.susam.se för information.

- *Ekonomisk redovisning*

Den ekonomiska redovisningen utgörs av den bokföring insatsen har samt den rekvisitionsrutin som används av samordningsförbundet.

- *Egna mätningar*

Egna mätningar kan vara enkäter eller andra former av uppföljningar som insatsen eller andra själva initierar.

Möjligheten till extern medbedömare

Självvärderingens största brist är att den kan uppfattas som alltför subjektiv. Det finns en tendens att övervärdera positiva resultat och effekter samt att nedvärdera eller ibland undvika rapportering om negativa resultat och effekter av arbetet. För att komma till rätta med det är det rekommenderat att utforska möjligheten att utse en extern medbedömare till insatsen.

Syftet med den externa bedömaren är att denne kan göra en egen utvärdering som komplement till självvärderingen. Det handlar om att tillföra självvärderingen en utomstående synpunkter. Det bör vara en person som har goda kunskaper inom det fält som insatsen verkar i. Det exakta uppdraget till den externa medbedömaren regleras i en egen handling som antingen styrgruppen för insatsen eller samordningsförbundets styrelse ansvarar för.

Medbedömarens uppgift kan vara att ta del av den preliminära rapporten och diskutera den med insatsens ledning, styrgrupp och/eller samordningsförbundets styrelse. Det kan jämföras med att opponera på en uppsats. Medbedömarens synpunkter kan beaktas och tas sedan med i den slutliga rapporten. Ett alternativt upplägg kan vara riktade uppdrag till den externa medbedömaren kring särskilda frågeställningar.

Kostnader kopplat till den externa medbedömaren kan ingå i insatsens finansiering som finansieras av samordningsförbundet eller regleras utanför insatsens budget direkt med samordningsförbundet. Annan finansiering är också möjlig från parterna själva eller med stöd av andra finansiärer.

Kompletterande utvärderingsinsatser

Som komplement till självvärderingen kan det ibland vara befogat med andra insatser för utvärdering. Exempelvis kan det vara klokt att i vissa fall koppla på externa utvärderingar, samhällsekonomisk utvärdering eller olika typer av studentarbeten via högskolor och universitet.

Processtöd

Samordningsförbundet erbjuder insatsansvariga myndigheter processtöd inom ramen för dess uppdrag att stödja samverkan. Detta innefattar även stöd i att upprätthålla och utveckla kvalitet i utvärderingsarbetet. Alternativt att någon av huvudmännen bidrar med detta, enskilt eller tillsammans.

Rapporter

Dagböckerna, SUS och annan insatsdokumentation utgör grunden för de rapporter som ska lämnas in till samordningsförbundet. Rapporteringsintervallet är var sjätte månad och utgör ett viktigt underlag för samordningsförbundets halvårs- och årsrapportering. Rapporten skall innehålla följande:

1. Beskrivning av verksamhet och organisation, och också eventuella förändringar över tid
2. Analys tolkning av dessa fakta, bl. a. i förhållande till mål och gjorda insatser
3. Värdering/reflektion/bedömning av vad analysen lett/leder fram till
4. Slutrapporten bör även innefatta förslag till åtgärder och rekommendationer

Två rapporter väntas per år. Helårsrapport avser tiden den 1 juli år 1 till den 30 juni år 2 och denna rapport har ofta en större omfattning. Den ska i regel vara samordningsförbundet tillhanda två månader efter perioden den avser, d.v.s. den sista augusti. Dessutom förväntas en halvårsrapport som fångar perioden den 1 juli till den 31 december. Även denna förväntas vara samordningsförbundet tillhanda två månader efter perioden den avser, d.v.s. den sista februari. Halvårsrapporten tar formen av en uppföljningsrapport och är ett komplement till den föregående helårsrapport om vad som har hänt sedan sist samt reflektioner därav.

Rapporterna disponeras enligt strukturen i "niofältaren". Detta blir nio rubriker som också kompletteras med en sammanfattning (gärna i inledningen av rapporten). Omfattningen på rapporten varierar beroende på verksamhetens art (men gärna max 10-15 sidor för helårsrapport).

Jämställdhet

I rapporterna som produceras med stöd av denna utvärderingspolicy åläggs rapportskrivaren att beakta och belysa jämställdhetsperspektivet. Detta innebär att all statistik och nyckeltal redovisas könsuppdelat samt att analyser kopplade till detta och annan relevant information analyseras ur ett jämställdhets- och mångfaldsperspektiv.

Indikatorer

Sedan 2014 har NNS med stöd av flera samordningsförbund, Örebro universitet och Nationella Rådet utvecklat indikatorer för finansiell samordning. Indikatorerna har genererat särskilda mätpunkter framförallt i form av enkäter till olika respondentgrupper. Indikatorerna svarar på olika sätt på frågan om hur framgångsrik samordnad rehabilitering märks och följer arbetet ur flera olika perspektiv. Särskilt deltagar-, personal- och remittentperspektiv är intressanta att följa i och runt individinsatser

finansierade av Södra Dalarnas Samordningsförbund. Från 2017 hämtas information från respondentgrupper under en sex veckorsperiod på hösten. Resultatet sammanställs av samordningsförbundet. Rapporten fångar upp mönster och skillnader mellan verksamheterna både totalt bland respondentgrupperna (också könsuppdelat för deltagarna).

Indikatorer är därmed ett användbart verktyg som följer individens och personalens upplevelser om hur den egna verksamheten och hur samverkan utvecklas. Enligt studiedesignen, som bestäms i samråd med samordningsförbundet, samlar individinriktade insatser in enkäter från pågående deltagare och personal en gång per år, företrädesvis på hösten. Från 2021 samlas in uppgifter även från remitter till verksamheterna. Undersökningen är en totalundersökning varvid alla deltagare samt personal och remitter med koppling till teamen tillfrågas. Avslutande deltagare får avslutsenkäten löpande under året. Samtliga enkäter lämnas till samordningsförbundet per den 31 oktober varje år.

Samordningsförbundet åläggs att på ett strukturerat sätt återge resultatet tillbaka till uppgiftslämnarna samt ge möjlighet till kommentarer och dialog om resultaten.

Gemensamma utfallsmått

I samband med redovisning till samordningsförbundet är det värdefullt att ha en enhetlig modell för rapportering av resultat särskilt om det är mer än en liknande verksamhet inom det geografiska närområdet. Detta kan möjliggöra jämförelser mellan enskilda verksamheter. Nedan är en modell som har prövats hos andra samordningsförbund, med inspiration från hälsoekonomiska studier, som särskiljde de som faktiskt tog del av interventionen (d.v.s. har deltagit i insatsens verksamhet från början till slut) och de s.k. dropouts (d.v.s. de som hoppade från verksamheten inom sex månader utan överenskommelse med insatsen). Utfallsmåtten som redovisas blev dessa:

Antal aktiva under år X	Antal avslut totalt	Varav dropouts ³ (tidiga avhopp)	Antal i arbete	Antal i studier	Antal till annan arbetslivs-inriktad rehab	Antal till medicinsk rehab	Antal till sjuk-ersättning	Antal till annat	Antal aktiva vid ingången av år X +1
56	23	3	4	2	2	6	0	6	33

I samband med redovisningen per varje hel- och halvårsrapport lämnas en rapport om vad som döljer sig bakom "Antal till annat". I redovisningen av antal i arbete redovisas i text det arbete som är med stöd och med utan stöd (ex antal i extra tjänster, lönebidrag etc). I sammanställningen sammanställs de grönmarkerade kolumnerna till ett gemensamt positivt utfall för verksamhetens deltagare och tas fram i procent av avslutade deltagare utan dropouts⁴. Resultatet ska redovisas både som ett totalresultat och könsuppdelat samt gärna innehålla jämförelser med resultat från tidigare rapporter eller år.

³ Dropouts är deltagare som lämnar verksamheten inom två månader från start. De räknas inte in i resultatredovisningen med hänvisning till att teamet ej har kunnat göra ett mätbart arbete med dem.

⁴ I exemplet ovan har 23 deltagare avslutats under år X. Minus tre dropouts kvarstår 20 avslut. Av dessa är 8 avslut betraktade som positiva utfall i förhållande till insatsernas mål. Procentuellt blir målpuppfyllelsen därför 40 %.

Vidare ska det redovisas två bakgrundsvariabler till resultatet:

- a) "Deltagarnas tid utan arbete eller studier innan de skrevs in i teamets verksamhet" (mätt i år ex 5,6 år). Med deltagare i dessa variabler avses de som slutar verksamheten i de grönmarkerade kolumnerna ovan. Variabeln ska redovisas både som ett totalresultat och könsuppdelat. En källa för detta kan var SUS men eftersom SUS räknar upp till maximalt nio år kan den faktiska siffran räknas om uppgiften kan beläggas.
- b) "Genomströmningstiden för deltagare" (mätt i månader ex 20,3 månader). Med deltagare i dessa variabler avses de som slutar verksamheten i de grönmarkerade kolumnerna ovan. Variabeln ska redovisas både som ett totalresultat och könsuppdelat.

Kommentarer till resultaten redovisas i hel- och halvårsrapporterna. Det är viktigt att undersöka löpande vad som i så fall döljer sig bakom detta med hjälp av särskilda rapporter och undersökningar.

2020-11-11

Jonas Wells

Förbundschef